ਏ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਬੀ

ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 302)

ਫਰਵਰੀ 28,2023

(ਡਾ ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਮੀਡੀਘੰਟਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ, ਜੇ.

ਸੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਅਨੁਛੇਦ.174-ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਨੂੰ (ਮਿਤੀ 13.02.2023) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਅਤੇ

ਡੀ

ਇੱਕ ਟਵੀਟ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ)-ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ

ਈ

ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 174 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 22.02.2023 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸਤਰ 03.03.2023 ਨੂੰ

ਐੱਫ

ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਜੀ

ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਉਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ।

ਜੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਸਤਰ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ- ਵਾਚਿਆ: ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 28.02.2023 (ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਚੌਥੇ (ਬਜਟ) ਸਤਰ ਲਈ 03.03.2023 ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸਤਰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਐੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਅਨੁਛੇਦ.167 ਦੇ ਤਹਿਤ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ –

ਰਾਜਪਾਲ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਏ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ
ਬੀ

ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆ: 1.ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਚੌਥੇ (ਬਜਟ) ਸਤਰ ਲਈ ਸੱਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 15,16] [538-ਜੀ-ਐਚ] ਸੀ

2. ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ। ਡੀ **ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ** ਈ **ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 18] [539-E-F]**

3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਐੱਫ

ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀ
ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ। ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੈਂਸਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਐੱਚ
ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਏ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਏ) ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ
ਬੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਸਕਣ।[ਪੈਰਾ 19] [539-G-H; 540-A-B]

4. ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਸਦਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ 23 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ 14 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ
ਸੀ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਦੋਵੇਂ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ
ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ"ਅਤੇ "ਬੇਹੱਦ ਅਪਮਾਨਜਨਕ" ਸਨ, ਇਸ ਲਈ
ਉਹ "ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ" ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸਨ
ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ।ਵਿਧਾਨ
ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ
ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਰਾਜਪਾਲ
ਡੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।[ਪੈਰਾ 23] [543-D-F]

ਈ 5. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਪੱਧਰਾਂ ‘ਤੇ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ
ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ
ਐੱਫ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ
ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ
ਜੀ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਹਿਤ
ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ
ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਦੂਜਾ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ
ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਲ
ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਐੱਚ **ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 25] [544-ਸੀ-ਈ]**

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1974) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਏ
831:[1975] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 814; ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (2016) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ.

1:[2016] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1-ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1975] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 814	ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ	**ਪੈਰਾ 21**
[2016] 6 ਐੱਸਸੀਆਰ 1	ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ	**ਪੈਰਾ 22**

ਬੀ

ਨਾਗਰਿਕ ਮੂਲ ਨਿਆਂ: ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ. 302/2023

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ **ਅਨੁਛੇਦ** 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀ

ਸ਼ਾਦਨ ਫਰਾਸਤ, ਏ. ਏ. ਜੀ., ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸ਼ੌਰਿਆ ਦਾਸਗੁਪਤਾ, ਕੁਮਾਰੀ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਜੈਨ, ਕੁਮਾਰੀ ਮਰੇਗਾਂਕਾ ਕੁਕਰੇਜਾ, ਅਮਨ ਨਕਵੀ, ਵਕੀਲ। ਮੁਦਈ ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐੱਸ. ਜੀ., ਸੱਤਿਆਪਾਲ ਜੈਨ, ਏ. ਐੱਸ. ਜੀ., ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਾਧਵ ਸਿਨਹਾਲ, ਕਾਰਤਿਕਏ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਜੈ ਪਾਲ, ਕਰਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਯੰਕ ਦਹੀਆ, ਵਕੀਲ। ਮੁਦਾਲਾ । ਡੀ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ, ਭਾਰਤ

1. 22 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 174 (1) ਤਹਿਤ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ 16ਵੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

2. 23 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਪੱਤਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਐੱਫ

"ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।"

ਜੀ

3. ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਪੱਤਰ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਮਿਆਨ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 13 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 14 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਦੇ ਇੱਕ 'ਟਵੀਟ' ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਐੱਚ

ਏ

4. 13 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕੁੱਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ (i) ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ

ਬੀ

(ii) ਪੰਜਾਬ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ।

5. ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

ਸੀ

6. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ:

ਡੀ

(ਏ) ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਲੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। (ਪੱਤਰ ਨੰ.Spl.Secy।gov/2022/95 ਮਿਤੀ 21-07-2022)।

(ਬੀ) ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ No.5/1/2021-PRB-PAU-2G/6904 ਮਿਤੀ 23-11-22 ਰਾਹੀਂ ਹਟਾਉਣਾ।

ਈ

(ਸੀ) 14-12-2022 ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਆਈ. ਪੀ. ਐੱਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ 26 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਡੀ. ਜੀ. ਪੀ. ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੁਹਾਡਾ ਚਹੇਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚੁਣਿਆ ਜੋ ਇਸ

ਐੱਫ

ਜੀ

ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ।

(ਡੀ) ਮੈਂ ਮਿਤੀ 4-1-2023 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਨਵਲ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਐੱਚ

(ਈ) ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪੱਤਰ ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ।" ਏ

7. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (@ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ) ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟਵੀਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ:

"ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਤਰ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਰਾਜ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 3 ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਰਾਜਪਾਲ ਪ੍ਰਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।" ਬੀ

8. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਤੀ 14 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਵਾਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"DO No.CMO/CONFI-2023/132 ਮਿਤੀ: 14.02.2023 ਸੀ
ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਸਾਹਿਬ,

ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਤਰ No.Spl.Secy.Gov/2023/34 ਮਿਤੀ 13 ਫਰਵਰੀ, 2023 ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ 3 ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਾਂ।

ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕਿਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣਦੀ ਹੈ?

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਧਾਓ।"

9. ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਵੀਟ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ:

“ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ ਬਲਕਿ ਬੇਹੱਦ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਵਾਂਗਾ।“

ਏ

10. ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

11. ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ (ਏ) ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ

ਬੀ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ; (ਬੀ) ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ 23 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ (ਸੀ)

ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼।

12. ਕਿਉਂਕਿ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੂਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਰੰਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ 3:50 ਵਜੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ

ਡੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

13. ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਪਹਿਲੇ ਮੁਦਾਲਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਦੂਜੇ ਮੁਦਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਪਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਈ

14. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ 28 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਆਦੇਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਐੱਫ

"ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 174 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੈਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ, ਬਨਵਾਰੀਲਾਲ ਪੁਰੋਹਿਤ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੌਥੇ (ਬਜਟ) ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਾਲ, ਵਿਧਾਨ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।"

ਜੀ

15. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਚੌਥੇ (ਬਜਟ) ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਹੈ।

ਐੱਚ

16. ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

17. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: ਏ

167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਆਦਿ-ਇਹ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਹੋਵੇਗਾ - ਬੀ

(ਏ) ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ;

(ਬੀ) ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਮੰਗ ਕਰੇ; ਅਤੇ ਸੀ

(ਸੀ) ਜੇ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।" ਡੀ

18. ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ। ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਈ

ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐੱਫ

19. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਰਾਜਪਾਲ ਅਨੁਛੇਦ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ।ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਇੱਕਲੇ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀ

ਐੱਚ

ਏ ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਏ) ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਸੀ) ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 ਤਹਿਤ

ਬੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਸਕੇ।ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਨ।ਉਹ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ

ਸੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਅਨੁਛੇਦ 147 ਦਾ ਖਰੜਾ) ਬਾਰੇ ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ:1.

ਡੀ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੋ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਉਣੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋ

ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਦੂਜਾ ਕਰਤੱਵ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ, ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ, ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਦਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏਗਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਲੋੜਾ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹੋਵੇਗਾ: ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੈ।ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਹੀ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ, ਕੁਸ਼ਲ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ

1 ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ, ਬਿਸ਼ਵਨਾਥ ਦਾਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਿਸ (ਕਾਰਵਾਈ)-ਖੰਡ ਅੱਠਵਾਂ (2 ਜੂਨ 1949)

ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ-ਮੈਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।"

ਏ

ਬੀ

20. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 174 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈਃ

"174. ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ, ਮੁਅੱਤਲ ਅਤੇ ਭੰਗ ।-

(1) ਰਾਜਪਾਲ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਦਨ ਜਾਂ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏਗਾ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਬੈਠਕ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੀ

ਡੀ

(2) ਰਾਜਪਾਲ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ

(ਏ) ਸਦਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਬੀ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

21. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ2 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਈ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"28. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐੱਫ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

32. ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਵਿੱਚ

2(1974) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 831

ਐੱਚ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਏ ਕਰਦੀ। ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਹਾਰਕ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ

ਲਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਲੱਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀ **ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ।ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।**

ਸੀ 142. ਅਧਿਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਡੂੰਘੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ।

ਡੀ **ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈ।ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਜਯੰਤੀ ਲਾਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਨਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੋਣਾਂ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗਾ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ।**

ਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵਾਂਗੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਾਏ ਵ੍ਹਾਈਟਹਾਲ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਭਵਨ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ

'ਤੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਭਾਰਤ ਲਈ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ-ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤਾਕਤਵਾਰ। ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਗਾੜ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ, ਤੱਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿਰਫ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਖੁਦ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਅਸਿੱਧੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਰੂਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੱਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਤੌਰ ਤੇ ਐਲਰਜੀ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

22. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਬਾਮ ਰੇਬੀਆ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ[3] ਵਲੋਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਦਿਆ ਸੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨ ਜਾਂ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਦਨ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਜਟ ਸਤਰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ।

ਬੀ

ਸੀ

23. ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਸਦਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ 23 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ 14 ਫਰਵਰੀ 2023 ਦੇ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਦੋਵੇਂ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ" ਅਤੇ "ਬੇਹੱਦ ਅਪਮਾਨਜਨਕ" ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ "ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ"ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਡੀ

ਈ

24. ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੋਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ

ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਐੱਫ
ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ
ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ
ਬਾਰੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ
ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਜੀ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਟਵੀਟ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਧੁਨ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ

3 (2016) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 1

ਐੱਚ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉੱਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਏ ਗਏ
ਏ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ
ਪਾਸੇ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਮੰਤਰੀ
ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ
ਸਦਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ
ਬੀ
ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਏਗੀ। ਅਨੁਛੇਦ 32 ਤਹਿਤ
ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸੀ।

25. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ
ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬੁਲਾਉਣ
ਸੀ
ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਦੇ

ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 167 (ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹਨ।ਪਹਿਲਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ

ਡੀ

ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਦੂਜਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਈ

26. ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਤਭੇਦਾਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਰਮਿਆਨ ਗੱਲਬਾਤ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ।ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ

ਐੱਫ

ਸਕਦਾ ਹੈ।ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਭਰੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਿਪੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ

ਜੀ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਐੱਚ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਏ

27. ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

28. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

(ਸਹਾਇਕ: ਆਰਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਐਲ. ਸੀ. ਆਰ. ਏ.) ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।